

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21

ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATOR IN THE 21ST

พระครูปริยัติคุณรังษี^{1*} อาทิตย์ แวงโส² สงสุข กาแก้ว³

Phrakrupariyatkunrangsai¹ Artit Wangso² Songsuk Pakaw³

^{1,2,3} สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

^{1,2,3} Department of Teaching Thai, Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอองค์ความรู้วิชาการด้านผู้นำ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร ผู้นำเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลในการบังคับบัญชามอบหมายในกำกับดูแลให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร และผู้นำจำเป็นต้องติดต่อประสานงานกับบุคคลอื่นอยู่เสมอ การจัดการเรียนการสอนนั้นจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีความรอบรู้ทางด้านวิชาการ ทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการย่อมสามารถบริหารปรับปรุง พัฒนาและส่งเสริมวิชาการให้ได้ผลดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะการจัดการศึกษาด้านวิชาการนับเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการบริหารวิชาการนั้นเป็นการสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม และมีคุณสมบัติตามที่ต้องการ งานวิชาการเป็นงานสร้างคุณภาพของผู้เรียนในเชิงคุณภาพและปริมาณ การบริหารงานวิชาการจะประกอบด้วยการพัฒนาหลักสูตร การดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อเป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวหน้าวิทยาการเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้เข้ายุคในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้เพื่อก้าวสู่ความสำเร็จของงานทางด้านวิชาการอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารในสถานศึกษา, ยุคศตวรรษที่ 21

* E-mail address: moonloci02@gmail.com ¹ t.arthit1983@gmail.com ² songsukphagaew@gmail.com ³

ABSTRACT

The purpose of this article is to study and analyze the body of knowledge in academic leadership which academic leadership in the 21st century Refers to the ability to lead personnel of educational institutions to work together to achieve the goals of the educational institutions effectively. The academic work is the most important main task in the administration and management of education in educational institutions. Leaders must have knowledge and understanding of the content scope and principles of academic administration in depth concerning academic framework curriculum and course administration teaching management internal supervision in the measurement and evaluation of education and educational quality assurance. This is because school administrators with academic leadership are able to manage and improve. Develop and promote academics to get better results. Especially the management of academic education is a very important task, because academic administration is about creating students with quality, knowledge, ethics and the required qualifications. Academic work is the quality work of learners in terms of quality and quantity. Academic administration consists of curriculum development, teaching and learning operations teaching schedule class arrangement teacher teaching Improving teaching and learning to develop teachers to keep up with new technologies to enter the era of the 21st century in order to truly step into the success of academic work.

Keywords: Academic Leadership, School Administrator, 21st Century

บทนำ

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านวิทยาการและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ไม่สามารถปิดตัวอยู่ได้โดยลำพัง ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมีการติดต่อสื่อสารมีความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ขณะเดียวกันสังคมโลกยุคปัจจุบันก็เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารทำให้ต้องคิดวิเคราะห์แยกแยะและตัดสินใจที่รวดเร็วเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น สิ่งเหล่านี้นำไปสู่การแข่งขันระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้หลายประเทศต้องปฏิรูปการศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีทักษะภาวะผู้นำ เป็นผู้นำที่มุ่งการเรียนรู้ เป็นผู้นำทางวิชาการ มีความเป็นนักบริหารมืออาชีพ สร้างบรรยากาศที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม สามารถเชื่อมโยงสภาพปัจจุบันและภาพอนาคต มุ่งพัฒนาองค์กรให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรรณิกา กันทำ, 2561)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษานั้นนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการสร้างความเจริญและสร้างความก้าวหน้าให้สถานศึกษาโดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ 21 ภาวะผู้นำเป็นความสามารถของบุคคลในการนำผู้ติดตามหรือสมาชิกในองค์กร เพื่อให้ประสบความสำเร็จ ผู้นำที่ดีต้องมีความสามารถในการตัดสินใจที่ดี สามารถสร้างและสื่อสารวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนได้ และสามารถชักจูงผู้ติดตามไปสู่เป้าหมายร่วม ที่ผู้นำคนเดียวไม่สามารถทำได้ (จรุงจิต สมบัติวงศ์, 2561)

ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม วิวัฒนาการด้านเทคโนโลยีมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันที่รุนแรง องค์กรต่าง ๆ จะต้องปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่ดำเนินไป การขับเคลื่อนองค์กรต้องอาศัยการมีผู้นำที่ดีและเก่ง มีความรู้ มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ในการกำหนดทิศทางขององค์กร เพื่อให้ทีมงานผู้ตามเป็นผู้ที่เดินอยู่ในทิศทางที่ผู้นำกำหนด หากผู้นำกำหนดทิศทางผิด ไม่มีภาวะผู้นำที่ดีเหมาะสมกับยุคสมัยแล้ว เส้นทางแห่งความสำเร็จย่อมเกิดขึ้นได้ยาก ทีมงานผู้ตามย่อมเกิดความสับสนในการปฏิบัติอย่างเนิ่นนอน และในที่สุดองค์กรย่อมแตกความสามัคคี ในทางตรงกันข้ามหากผู้นำมีภาวะผู้นำที่ดีสอดคล้องกับยุคสมัย ย่อมทำให้ทีมงานผู้ตามยอมรับ เกิดศรัทธาและมีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำจนสามารถนำทีมงานทั้งหมดไปสู่เส้นทางแห่งความสำเร็จตามเป้าหมายได้ (ชिरยุตน์ วงศ์ยุทธรัตน์, วรสิทธิ์ รัตนวราหะ, ชูเกียรติ วิเศษเสนา, และชวลิต เกตุกระทุม, 2561)

ผู้นำในศตวรรษที่ 21 : ไทยแลนด์ 4.0 สิ่งที่ทำหายความสามารถ คือ ความสามารถนำพาองค์กรของตนให้อยู่ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ต้องเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และพัฒนาองค์กรให้เจริญก้าวหน้า ผู้นำการ

เปลี่ยนแปลงจะมองเห็นการเปลี่ยนแปลงว่าเป็นโอกาส การทราบวิธีการค้นหาการเปลี่ยนแปลงที่ถูกต้อง และทราบวิธีที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพทั้งจากภายนอกและภายในองค์กร ได้แก่ ด้านนโยบายการสร้างอนาคต ด้านวิธีการอย่างเป็นระบบในการมองหาและคาดการณ์ถึงการเปลี่ยนแปลง ด้านวิธีที่ถูกต้องในการสร้างความคุ้นเคยกับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกองค์กร ด้านนโยบายในการสร้างสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงกับความต่อเนื่อง เพราะนโยบายการสร้างสรรคสิ่งใหม่อย่างเป็นระบบ สามารถสร้างจิตสำนึกในองค์กรในฐานะที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งยังทำให้องค์กรมองเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นคือโอกาสที่เกิดขึ้นมาใหม่ภายใต้บทบาทสำคัญ (พรชัย เจตมา, 2560)

ภาวะผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งผู้บริหารขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ทั้งระดับโลก ระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่น (พระมหาอุดร อุตตโร, ทองดี ศรีตระกูล และพระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ), 2561) เพราะภาวะผู้นำจะก่อให้เกิดผลที่แตกต่างในการบริหารอย่างเห็นได้ชัด ผู้นำบางคนทำให้องค์กรไม่เคยพัฒนา กลายเป็นองค์กรที่พัฒนา แต่ในขณะที่ผู้บริหารบางคนที่ไม่มีความรู้ ผู้นำ ทำให้องค์กรขาดการพัฒนา และบุคลากรไม่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน การทำงานจึงไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี องค์กรที่ดีมีการพัฒนาจะต้องมีผู้นำที่ดีมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา กล้ายอมรับการเปลี่ยนแปลงองค์กรไปในทางที่ดีขึ้น ภาวะผู้นำที่ต้องการในการเข้ามาพัฒนาองค์กร (พระมหาอุดร อุตตโร, ทองดี ศรีตระกูล และพระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ), 2561) ได้แก่

1) มีหลักการ เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับองค์กร เพื่อให้ผู้คนในองค์กรมีพฤติกรรมและการปฏิบัติที่ดีตามอย่าง อันจะก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในสังคมได้โดยรวม โดยหลักการที่วางไว้ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ปราศจากอคติในการบริหารองค์กร

2) มีวิสัยทัศน์ ผู้นำที่สามารถมองการณ์ไกล สามารถสร้างแรงจูงใจในการทำงานเป็นทีม สร้างบรรยากาศในการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันให้เกิดขึ้นแก่องค์กร เป็นการทำงานที่มีเป้าหมายและสามารถทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางเอาไว้ ซึ่งถือว่าเป็นพลังของการทำงานเป็นทีมที่ทำให้เกิดพลังหรือแรงจูงใจเหนือกว่าการสั่งการใดๆ

3) ผู้นำนักปฏิบัติ เป็นผู้นำนักปฏิบัติมากกว่าผู้นำที่ออกคำสั่งอย่างเดียว ที่สามารถจัดการข้ามขอบเขตองค์กรของตนเอง หรือภาวะผู้นำที่ทำให้ขอบเขตขององค์กรจางหายไป และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยสร้างสิ่งดีที่มากขึ้นเรื่อยๆ โดยปล่อยให้อะไรที่ไม่ดีค่อยๆ จางหายไป

4) สร้างวัฒนธรรมใหม่ในการทำงาน กล่าวทำงานพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยไม่กลัวปัญหาที่จะตามมา มีความมุ่งมั่นที่จะให้ผลสำเร็จเกิดขึ้น ยอมรับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เปลี่ยนแปลงองค์กรและบุคลากรให้ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา มีระบบที่ดี สิ่งแวดล้อมที่ดี เอื้อต่อการทำงานในองค์กร (สงวน นิตยารัมภ์พงศ์, คนสุลักษณ์ สมิตะสิริ, 2540)

ดังนั้น ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงมีความสำคัญต่อการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการย่อมสามารถบริหารปรับปรุง พัฒนาและส่งเสริมวิชาการให้ได้ผลดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะการจัดการศึกษาด้านวิชาการนับเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการบริหารวิชาการนั้นเป็นการสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม และมีคุณสมบัติตามที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำเป็นลักษณะของการมีสัมพันธภาพในเรื่องของการใช้อิทธิพลที่มีต่อกันและกัน ระหว่างผู้นำกับผู้ตามที่มีเป้าหมายให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยสะท้อนถึงวัตถุประสงค์ที่มีร่วมกันภาวะผู้นำ เกี่ยวข้องกับ การใช้อิทธิพลเกิดขึ้นระหว่างกลุ่มบุคคล โดยกลุ่มบุคคลเหล่านั้นมีความตั้งใจที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะสะท้อนให้เห็นวัตถุประสงค์ที่มีร่วมกันระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ซึ่งภาวะผู้นำนั้น มีนักบริหารนักวิชาการได้ให้ความหมายมากมายดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2546) ภาวะผู้นำ หมายถึง คุณสมบัติ เช่น สติปัญญาความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลาย มาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม

สมยศ นาวิการ (2544) ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการของการสั่งการและใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มสมาชิกภายในองค์การ

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ ดังนี้

1) เป็นความสามารถที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นในด้านการกระทำตามที่ผู้นำต้องการและสามารถจูงใจบุคคลอื่นให้กระทำการที่ช่วยให้บรรลุเป้าหมายขององค์การได้

2) เป็นกระบวนการความเป็นผู้นำจากการใช้อิทธิพลที่จะควบคุมดูแลและประสานงานกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มให้บรรลุเป้าหมาย

3) เป็นลักษณะความสัมพันธ์ทางอำนาจอย่างหนึ่งของผู้นำจนได้รับการยอมรับนับถือในพฤติกรรมของเขาจากสมาชิกกลุ่มและกลุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4) อิทธิพลในตัวของผู้คนที่นำมาใช้ให้เข้ากับสถานการณ์โดยการชี้แนะผ่านกระบวนการสื่อสารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

5) การกระทำร่วมกันระหว่างบุคคลคนหนึ่งทำหน้าที่ให้การชี้แนะการกระทำดังกล่าว ทำให้บุคคลอื่น ๆ เชื่อมั่นในผลงานของเขาซึ่งสามารถพิสูจน์ได้ จากลักษณะทางการแสดงออกในการชี้แนะตามที่เขาได้แนะนำไว้

6) ความคิดริเริ่มและการรักษาสภาพของความเชื่อถือในการปฏิบัติกรร่วมกัน

7) การที่บุคคลมีอิทธิพลมากและทำให้เกิดการยอมรับเกี่ยวกับการบริหารงานประจำในองค์การ

8) เป็นกระบวนการในการใช้อิทธิพลที่มีต่อการดำเนินงานของกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การและมีการจูงใจให้เกิดพฤติกรรมในการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตลอดจนใช้อิทธิพลให้กลุ่มธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของตน

มัลลิกา ต้นสอน (2545) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นความสามารถของบุคคลหรือกลุ่มที่มีอิทธิพลที่จะโน้มน้าว ชักจูงบุคคลอื่นให้ปฏิบัติตามเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์การ

รัตติกรณ์ จงวิศาล (2551) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถหรือกระบวนการที่บุคคลมีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นหรือกลุ่มคน สามารถกระตุ้นจูงใจให้บุคคลอื่นเชื่อถือ ยอมรับ และทำให้เกิดความพยายามและความสามารถที่สูงขึ้น ในการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ (Leadership) คือ ความสามารถของแต่ละบุคคลในอันที่จะก่อให้เกิดกิจกรรมหรือการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มโดยใช้การชักชวน จูงใจให้บุคคลหรือกลุ่มปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการของตนได้ด้วยความเต็มใจ และยินดีที่จะให้ความร่วมมือโดยมีความสำเร็จของกลุ่มหรือองค์การเป็นเป้าหมาย ดังนั้น ผู้นำคือผู้ที่มีอิทธิพลต่อบุคคลหรือกลุ่มในอันที่จะก่อให้เกิดการกระทำกิจกรรม หรือการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

ความสำคัญของภาวะผู้นำ

ในสถานศึกษาผู้บริหารหรือผู้นำจะนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งภาวะผู้นำสถานศึกษานั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโรงเรียนเป็นสิ่งที่แสดงถึงคุณภาพของโรงเรียนที่จะดำเนินการโดยผ่านเครือข่ายบุคคลและตามบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ภาวะความเป็นผู้นำไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ในคนที่หัวหน้าเพียงคนเดียวเท่านั้น แต่สามารถมีอยู่ในทุกๆ คน เพราะความเป็นผู้นำเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล ซึ่งจะมีความสำคัญต่อการทำงานเป็นอย่างมาก ส่วนความเป็นผู้นำที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งและเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อการทำงานประกอบด้วย (ธีรศักดิ์ อุปรนัย อุปไมยอริชัย, 2563)

1. ความเชื่อมั่น ความเชื่อมั่นเมื่อเกิดความเข้าใจในงานที่ได้รับมอบหมายแล้ว ในการทำงานก็จำเป็นที่จะต้องอาศัยความเชื่อมั่นเป็นส่วนช่วยที่สำคัญด้วย ความเชื่อมั่นที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง และเชื่อมั่นในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความเชื่อมั่นเป็นทั้งความมั่นคง มั่นใจในการทำงาน อีกทั้งยังต้องเชื่อมั่นว่าจะสามารถทำงานให้สำเร็จตรงตามเป้าหมาย

2. การทำงานอย่างเป็นระบบ โดยการทำงานอย่างเป็นระบบไม่เพียงเป็นการสื่อให้ เห็นถึงความเป็นคนที่มีการคิดวางแผนการทำงานได้อย่างเป็นระเบียบแบบแผนเท่านั้น ยังแสดงออกถึงความเป็นคนที่มีความสามารถในการแก้ไข

เหตุการณ์ต่าง ๆ หรือเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างเป็นระบบ เป็นขั้นเป็นตอน และสามารถปรับเอาความรู้ความสามารถ ตลอดจนทักษะการทำงานไปปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ได้

3. การทำงานเต็มความสามารถ เป็นการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เพียงจะต้องทำงานอย่างเต็มความสามารถของเราเท่านั้น แต่ยังต้องเอาความเชี่ยวชาญและทักษะที่เต็มเปี่ยมมาใช้ด้วย เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการทำงานอย่างเต็มที่ การที่เราทำงานอย่างเต็มความสามารถและตั้งใจทำนั้น จะทำให้คนอื่นมองว่าเราเป็นคนที่มีความมุ่งมั่นในการทำงาน

4. การตัดสินใจได้ดี ซึ่งการตัดสินใจที่ดีย่อมแสดงถึงความเป็นคนที่สามารถในการแก้ไขปัญหาและนำไปสู่ทางออกได้อย่างดี ความสามารถในการทำความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว เป็นการสะท้อนถึงการมองการณ์ไกลอย่างมีไหวพริบ ซึ่งจะมีประโยชน์ในการแก้ปัญหา อีกทั้งการจัดลำดับความสำคัญของเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ จะช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างอย่างเด็ดขาดทันทั่วทั้งที่ โดยจะมีประโยชน์ต่อการทำงานในการทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่นไม่ติดขัดนั่นเอง

5. มีแรงกระตุ้นในการทำงานการเป็นคนที่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน หรือเป็นคนที่มีความใฝ่ฝันในการทำงานอยู่ตลอดเวลาเป็นสิ่งที่ทำให้คนอื่นมองเห็นว่าเราเป็นคนที่พร้อมจะทำงาน และพร้อมที่จะมุ่งไปข้างหน้า หวังความก้าวหน้าในการทำงานให้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ต้องการที่จะสร้างสรรค์งานและความก้าวหน้าให้เกิดขึ้นนั่นเอง

ความสำคัญของภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จ การพัฒนาองค์การให้ก้าวหน้าควรเริ่มต้นที่การสร้างภาวะผู้นำให้เกิดกับผู้นำผู้บริหารในฐานะเป็นผู้นำองค์การ จะต้องสร้างความร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน นั่นคือผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำ (Leader) ผู้นำจะต้องมีความเป็นผู้นำ หรือภาวะผู้นำ (Leadership)

ในบริบทของการบริหาร ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ คือ สิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศชาติ องค์การหรือธุรกิจไปสู่ความสำเร็จ การไร้สภาพของภาวะผู้นำส่งผลกระทบต่อองค์การในหลายๆ ด้าน อาทิ การไร้ทิศทางเพื่อบ่มบ่มการปฏิบัติตามพันธกิจ และการบรรลุวิสัยทัศน์ การเคลื่อนตัวอย่างเพื่อไปสู่ความสำเร็จ งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารองค์การส่วนมากให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจต่อสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกขององค์การ และเชื่อว่าการตัดสินใจที่ถูกต้องเหมาะสมและถูกกาลเวลาจะทำให้้องค์การขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจโดยลำพังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงองค์การได้ เพราะหลังจากที่มีการตัดสินใจไปแล้ว องค์การยังต้องเผชิญหน้ากับปัญหาของการนำเอาการตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งในขั้นตอนนี้เกี่ยวกับประเด็นที่ว่าผู้นำจะใช้อำนาจในการโน้มน้าวพฤติกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนสถานการณ์และเอาชนะแรงต่อต้านที่มีในองค์การได้ (ธีรศักดิ์ อุปรนัย อุปไมยอริชัย, 2563)

ความสำคัญของภาวะผู้นำนั้น มีนักบริหารนักวิชาการได้ให้ความหมายมากมาย ดังนี้

กัมพล อธิกร (2553) กล่าวว่า ผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มหรือองค์การ เนื่องจากกลุ่มหรือองค์การจะดำเนินกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยความรู้ความสามารถของผู้นำหรือภาวะผู้นำในการที่จะนำพาสมาชิกภายในกลุ่มร่วมปฏิบัติงานอย่างมุ่งมั่น ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กลุ่มได้ร่วมกันวางไว้

วรรณวิษา ไชยลาแสง (2551) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำมีความสำคัญและมีความสำคัญสำหรับผู้บริหารทุกระดับ ซึ่งจะต้องปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น โดยเพื่อร่วมงานมีความเต็มใจ พึงพอใจและในขณะเดียวกันก็ได้ผลงานที่มีความถูกต้อง

สะอูดี สาธุ (2557) กล่าวว่า ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพนั้นมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การในอันที่จะดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เป็นอย่างมาก ความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์การต่าง ๆ นั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากขาดผู้นำที่มีประสิทธิภาพ การที่ประสิทธิภาพของผู้นำจะเกิดขึ้นได้นั้น ก็ต่อเมื่อผู้นำได้ใช้ภาวะผู้นำ ซึ่งภาวะผู้นำนั้นมีหลายรูปแบบด้วยกันขึ้นอยู่กับว่าจะเลือกใช้รูปแบบใดให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง การเลือกรูปแบบภาวะผู้นำ ผู้นำควรคำนึงถึงผู้ใต้บังคับบัญชา สถานการณ์และบุคลิกภาพของผู้นำเอง

สรุปความได้ว่า ความสำคัญของภาวะผู้นำ คือ เป็นส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จ โดยมีการพัฒนาองค์การให้ก้าวหน้าควรเริ่มต้นที่การสร้างภาวะผู้นำให้เกิดกับผู้นำผู้บริหารในฐานะเป็นผู้นำองค์การ จะต้องสร้างความร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันการดำเนินการให้งาน เพื่อต้องการให้ประสบ

ผลสำเร็จ ผู้บริหารจะเป็นบุคคลสร้างบรรยากาศในองค์กรให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน และผู้บริหารมีศิลปะในการบริหารงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ภาวะผู้นำทางวิชาการนั้น เป็นลักษณะของความสามารถในการนำบุคลากรของสถานศึกษา ให้ร่วมมือปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งงานด้านวิชาการเป็นงานหลัก ที่สำคัญที่สุดในการบริหารและจัดการศึกษาในสถานศึกษา ผู้นำต้องมีความรู้ความเข้าใจขอบข่ายเนื้อหา และหลักการบริหารงานด้านวิชาการอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับ ขอบข่ายงานวิชาการ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และด้านการประกัน คุณภาพการศึกษาและผู้นำนั้นต้องมีทักษะในการบริหารงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ บรรลุเป้าหมายขององค์กรที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้น ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงเป็นพฤติกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาในการชี้แนะ ส่งเสริม สนับสนุน และโน้มน้าวใจในการพัฒนางานวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดภารกิจของโรงเรียน การพัฒนาการเรียนการสอน และการสร้างบรรยากาศ ในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียน การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (วิโรจน์ สารัตนะ, 2556)

โมเดลภาวะผู้นำทางการศึกษา (Educational Leadership Model) ซึ่งเป็นโมเดลที่กล่าวถึงเรื่องของ คุณภาพ (qualities) ความรู้ (knowledge) และทักษะ (skills) ของผู้นำทางการศึกษา พอสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาโรงเรียนให้พร้อมในศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะพัฒนาผู้เรียนในโลกของการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ(วิโรจน์ สารัตนะ, 2556) ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. พัฒนาผลการเรียนของผู้เรียน
2. การจัดกิจกรรมที่มีประสิทธิผล
3. การใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษา
4. พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้
5. สร้างเสริมเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพ
6. พัฒนาผู้เรียนให้สามารถเป็นผู้นำที่ดีในอนาคต(สมหมาย อำตอนกลอย, 2556)

ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องพัฒนาให้มีทักษะผู้นำตลอดเวลา โดยเฉพาะทักษะที่องค์กรชั้นนำระดับโลกให้ความสำคัญ คือ การสร้างทีมงาน และการจัดการความขัดแย้งทักษะพื้นฐานสำคัญ 10 อย่างสำหรับผู้นำทางการศึกษา คือ ทักษะการสร้างทีมงาน, ทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์, ทักษะการตัดสินใจ, ทักษะการคิดสร้างสรรค์, ทักษะทางเทคโนโลยี / นวัตกรรม / ดิจิตอล, ทักษะการสื่อสาร, ทักษะการจูงใจ, ทักษะการจัดการความขัดแย้ง, ทักษะการมอบหมายงานและการสอนงาน และทักษะชีวิต ทั้งนี้ การพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับผู้นำทางการศึกษาของประเทศไทยเป็นสิ่งสำคัญและเร่งด่วน เพื่อการพัฒนาการศึกษาไทย ผู้นำยุคใหม่ ต้องมีความรู้ มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีภาวะผู้นำ ที่สามารถนำพาทีมงานในสถานศึกษา เพื่อนครู และ บุคลากรทางการศึกษาที่ดูแล มีการเปลี่ยนแปลง พัฒนา มีประสิทธิภาพ สัมฤทธิ์ผล และยั่งยืน ทั้งนี้ ผู้บริหารโรงเรียนที่มามีความรู้ความเข้าใจเรื่องมาตรฐานและหลักสูตร ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้สามารถช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการตัดสินใจในทิศทางที่ถูกต้อง เพื่อการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับบริบทความต้องการของโรงเรียน นอกจากนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องระบบ ตรวจสอบและประกันคุณภาพเป็นข้อมูลในการตัดสินใจและปรับปรุงการจัด การศึกษาเพื่อให้บรรลุผลตามที่คาดหวังไว้ โดยเฉพาะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมการกระทำหน้าที่ตามบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ในการชี้แนะ หรือโน้มน้าวใจข้าราชการครู และบุคลากร ทางการศึกษาตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้เข้าใจ และเกิดความตระหนักในการรวมพลังและประสานสัมพันธ์เพื่อพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้นี้ให้กับผู้เรียนได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้อย่างมีคุณภาพ

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 หมายถึง การปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการทักษะสังคมและทักษะชีวิต การนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดการบูร

ณาการ การนำเทคโนโลยีไปใช้เพื่อส่งเสริมการใช้หลักสูตรและการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ผู้บริหารต้องมีทักษะและบทบาทในการบริหารการเปลี่ยนแปลงให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทอำนาจหน้าที่ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ผู้บริหารสถานศึกษามีหลากหลายบทบาทขึ้นอยู่กับภารกิจและกิจกรรมการบริหารซึ่งการบริหารให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านเข้ามาเกี่ยวข้องกับการบริหารงานที่ผู้บริหารที่จะต้องบริหารการศึกษาในระบบ การศึกษายุคปัจจุบันจะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเฉพาะสังคมแห่งการเรียนรู้ในยุคของเทคโนโลยีในการเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน ผู้บริหารจะต้องแสดงบทบาทอย่างเต็มที่และใช้กลยุทธ์และเทคนิคการบริหาร ระดับสูงจึงจะสามารถนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จและเป้าหมายของสถานศึกษาที่วางไว้ โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษาโดยพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ สารวิชาหลัก และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี (สมหมาย อ่ำดอนกลอย, 2556) จึงเป็นภาระที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องรับผิดชอบจัดการศึกษาให้ประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารจะต้องเข้าใจโลกของการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีการเรียนรู้ ทักษะการบริหารอยู่ตลอดเวลา เพื่อจะได้นำองค์ความรู้แนวคิดใหม่ๆ มาใช้ในการบริหารองค์กร นำพาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายตามสถานการณ์ สร้างเครือข่ายการทำงานทั้งภายในและภายนอก ให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งผลลัพธ์ ใส่ใจในเรื่องของกลยุทธ์การสอนที่เหมาะสม และมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนให้ทันสมัยเหมาะสมกับเนื้อหา มีความน่าสนใจ และนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้นรวมทั้งมีการเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และมีทักษะในการเรียนรู้ให้เข้ากับโลกยุคใหม่และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งจากการสังเคราะห์ แนวคิดเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ มีนักวิชาการหลายๆ ท่านได้กล่าวเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

McEwans (1998) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นภาวะผู้นำที่พัฒนามาจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) เป็นภาวะที่ผู้นำโดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนอาศัยความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ ความรู้เกี่ยวกับการสอน และความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรเป็นพลังขับเคลื่อนทางการศึกษา ผู้นำเช่นนี้เรียกว่า ผู้นำทางวิชาการ ผู้นำทางวิชาการต้องมีความสามารถในการสื่อสารและแสดงให้นักเรียน ครู และผู้ปกครองเห็นว่า อะไรสำคัญและมีคุณค่า ในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นแรงขับเคลื่อน และผู้นำทางวิชาการต้องมีทักษะในการสอนจริงในวัฒนธรรมที่นิยมเฉพาะว่า ทั้งหมดของโรงเรียนคืออะไร มิติทางการศึกษาทางสัญลักษณ์และทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องสำคัญต่อภาวะผู้นำในโรงเรียน

สุรพงศ์ สุทธิศักดิ์ (2551) กล่าวถึง ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ 5 ด้าน ประกอบด้วยงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา งานพัฒนากระบวนการเรียนรู้ งานพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ งานนิเทศการศึกษา งานพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2547) ได้จัดทำหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ โดยกำหนดลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพไว้ในส่วนการเป็นผู้นำด้านวิชาการ ในเรื่องต่อไปนี้ (1) การพัฒนาหลักสูตรเพื่อความเป็นเลิศ (2) การพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ (3) การพัฒนาครูตามแนวปฏิบัติการศึกษา (4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ และ (5) การประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

Seyfarth, J. T. (1999) ได้กำหนดภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นบทบาท หน้าที่ของผู้บริหารในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อพัฒนางานการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนไว้ 5 ด้าน คือ (1) มุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร (2) การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน (3) การจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (4) การประเมินผลการสอนของครู (5) การวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครู

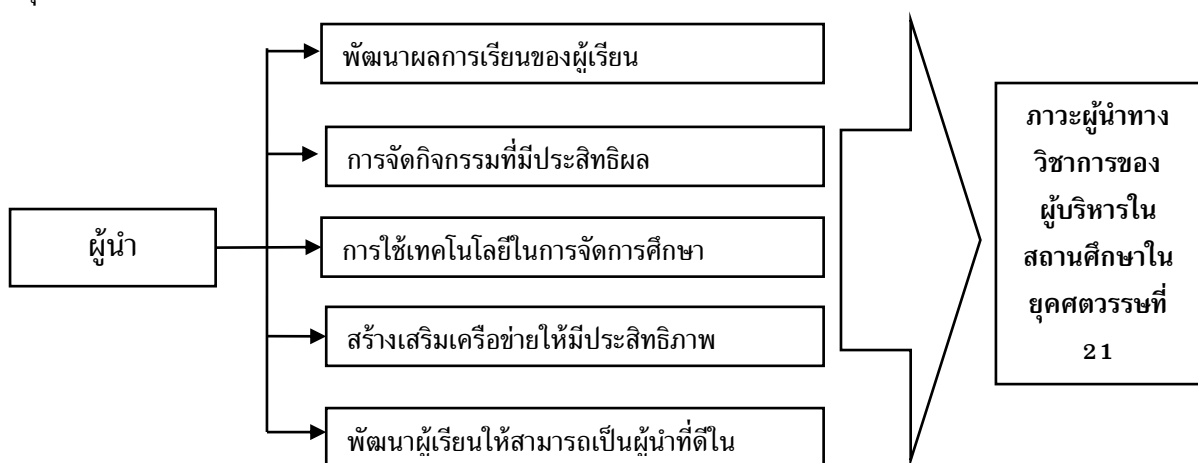
Trusty, F. M., (1986) ได้กล่าวว่า หน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำทางวิชาการมี 17 ประการ คือ (1) ส่งเสริมให้ครูพัฒนาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางวิชาการของสถานศึกษา (2) ส่งเสริมให้ครูนำ

เป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางวิชาการของสถานศึกษาไปปฏิบัติ (3) สร้างความเชื่อมั่นว่ากิจกรรมของสถานศึกษาและห้องเรียนสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ ของสถานศึกษา (4) สร้างความเชื่อมั่นว่า โครงการทางวิชาการของสถานศึกษาเป็นผลมาจากการ วิจัยและ การปฏิบัติทางการศึกษา (5) มีการวางแผนร่วมกับคณะครูเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ทางวิชาการเพื่อให้บรรลุ ความต้องการของผู้เรียน (6) ส่งเสริมให้ครูนำโครงการทางวิชาการไปปฏิบัติ (7) ปฏิบัติงานร่วมกับคณะครูในการประเมินโครงการทางวิชาการของโรงเรียน (8) ติดต่อสื่อสารกับครูและนักเรียนด้วยความคาดหวังที่สูงในด้านมาตรฐานทาง วิชาการ (9) ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมทางสังคม (10) ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสร้างเขาว์ปัญญาของผู้เรียน (11) มีการจัดสรรเวลาเพื่องานวิชาการร่วมกับครูไว้อย่างชัดเจน (12) ให้ความร่วมมือกับครูในการกำหนดระเบียบเพื่อแก้ปัญหาด้านวินัย (13) ร่วมมือกับครูให้มีการนาระียบกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นมาใช้ในการแก้ปัญหา ด้านวินัยผู้เรียน (14) ร่วมมือกับคณะครูให้มีการนาระียบกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นมาใช้ในการแก้ปัญหา ด้านวินัยผู้เรียน (15) มีปฐมนิเทศคณะครูเกี่ยวกับโครงการของสถานศึกษา (16) มีการประเมินผลการทำงานของครูอย่างยุติธรรม (17) ช่วยเหลือครูในการพัฒนาระบบงาน เพื่อให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการ

สรุปได้ว่า บทบาทของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสถานศึกษา ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาปราศจากบทบาทผู้นำทางวิชาการแล้ว สถานศึกษาจะพัฒนาให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการได้นั้นถือเป็นเรื่องยาก

องค์ความรู้จากการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นภาวะผู้นำที่พัฒนามาจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นภาวะที่ผู้นำโดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนอาศัยความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ ความรู้เกี่ยวกับการสอน และความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรเป็นพลังขับเคลื่อนทางการศึกษา ผู้นำเช่นนี้เรียกว่า ผู้นำทางวิชาการ ผู้นำทางวิชาการต้องมีความสามารถในการสื่อสารและแสดงให้นักเรียน ครู และผู้ปกครองเห็นว่า อะไรสำคัญและมีคุณค่าในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นแรงขับเคลื่อน และผู้นำทางวิชาการต้องมีทักษะในการสอนจริงในวัฒนธรรมที่นิยมเฉพาะว่า ทั้งหมดของโรงเรียนคืออะไร มิติทางการศึกษาทางสัญลักษณ์และทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องสำคัญต่อภาวะผู้นำในโรงเรียน จากการสังเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 สรุปได้ดังนี้ คือ 1. พัฒนาผลการเรียนของผู้เรียน 2. การจัดกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ 3. การใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษา 4. พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ 5. สร้างเสริมเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพ 6. พัฒนาผู้เรียนให้สามารถเป็นผู้นำที่ดีในอนาคต ดังจะสรุปเป็นแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการศึกษา

บทสรุป

จากเนื้อหาทั้งหมดในบทความนี้ผู้เขียนได้ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเริ่มต้นถึงความหมาย ภาวะผู้นำ (Leadership) คือ ความสามารถของแต่ละบุคคลในอันที่จะก่อให้เกิดกิจกรรมหรือการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มโดยใช้การชักชวน จูงใจให้บุคคลหรือกลุ่มปฏิบัติตามความคิดเห็น ความ

ต้องการของตนได้ด้วยความเต็มใจ และยินดีที่จะให้ความร่วมมือโดยมีความสำเร็จของกลุ่มหรือองค์การเป็นเป้าหมาย ดังนั้น ผู้นำคือ ผู้ที่มีอิทธิพลต่อบุคคลหรือกลุ่มในอันที่ก่อให้เกิดการกระทำกิจกรรม หรือการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ภาวะผู้นำนั้นถือว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จ โดยมีการพัฒนาองค์การให้ก้าวหน้าควรเริ่มต้นที่การสร้างภาวะผู้นำให้เกิดกับผู้นำผู้บริหารในฐานะเป็นผู้นำองค์การ จะต้องสร้างความร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันการดำเนินการให้งานเพื่อต้องการให้ประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารจะเป็นบุคคลสร้างบรรยากาศในองค์การให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน และผู้บริหารมีศิลปะในการบริหารงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องมีคุณลักษณะที่โดดเด่น มีทักษะและบทบาทในการบริหาร การเปลี่ยนแปลงให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพการใช้ข้อมูลและสารสนเทศเพื่อใช้ในการกำหนด ยุทธศาสตร์และนำไปสู่การปฏิบัติในอนาคตจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ สามารถกำหนด ประเด็นศึกษาที่สำคัญ 4 ด้านหลักได้แก่ คุณลักษณะความเป็นผู้นำยุคใหม่ ทักษะยุคใหม่ บทบาทหน้าที่ และคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พร้อมทั้งต้องมีบทบาทของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสถานศึกษา ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาปราศจาก บทบาทผู้นำทางวิชาการแล้ว สถานศึกษาจะพัฒนาให้มีความเป็นเลิศทาง วิชาการได้นั้นถือเป็นเรื่องยาก

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา กันท่า. (2561). ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 12(2), 18-29.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- จรุงจิต สมบัติวงศ์. (2561). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 3(2), 17-32.
- ชिरยุตน์ วงศ์ยุทธรัตน์, วรสิทธิ์ รัตนวราหะ, ชูเกียรติ วิเศษเสนา, และชวลิต เกตุกระทุ่ม. (2561). องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำสำหรับศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันตก. *วารสารบัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 11(2), 14-25.
- ธีรศักดิ์ อุปรนัย, อุปไมย อธิชัย และคณะ. (2563). *การบริหารและการจัดการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พรชัย เจตมา. (2560). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงศตวรรษที่ 21: ไทยแลนด์ 4.0*. สืบค้น 30 เมษายน 2565. จาก <https://www.kroobannok.com/83312>.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). *ภาวะผู้นำ*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- พระมหาอุดร อุตโตโร, ทองดี ศรีตระการ และ พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ). (2561). ภาวะผู้นำ : การบริหารวิชาการสู่การศึกษายุค 4.0. *วารสารปัญญาภิธาน*, 3(1), 42-53.
- มัลลิกา ต้นสอน. (2545). *การจัดการยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธนรัชการพิมพ์.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2551). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้า.
- วรรณวิษา ไชยลาแสง. (2551). *การศึกษาภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อทีมงานที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต 1-7*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). *กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีที่คณะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- สงวน นิตยารัมภ์พงศ์. (2540). *ภาวะผู้นำความสำคัญต่ออนาคตไทย*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ไทย.
- สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. (2547). *เอกสารประกอบการสัมมนาประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ*. นครปฐม: โรงพิมพ์ ส. ประจักษ์.

- สมยศ นาวิการ. (2544). *การบริหาร Management*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- สมหมาย อ๋าดอนกลอย. (2556). บทบาทผู้บริหารศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ พิบูลสงคราม*, 7(1), 1-7.
- สะอูดี สาชู. (2557). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในอำเภอรองจิกจังหวัด บัตตานี*. (การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา).
- สุรพงศ์ สุทธิศักดิ์. (2551). *ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูสังกัดเทศบาลนคร ยะลา*. (สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).
- Seyfarth, J. T. (1999). *The principal: New leadership for new challenger*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Trusty, F. M. (1986). *Administrator/ Supervisor Career Ladder Orientation Manual*. Nashville Tennessee: Tennessee Department of Education.